

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політична географія з основами геополітики

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та
регіональної географії

Протокол № 1 від 27 серпня 2020 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Політична географія з основами геополітики
Викладач	Сюткін Сергій Іванович
Профайл викладача	https://pgf.sspu.edu.ua/kolektyv-kafedry-geografia
Контактний тел.	(0542) 685932
E-mail:	siutkin-sergiy@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=7320#section-1
Консультації	Консультації проводяться щосередини о 12:30 год.; групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет-ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або телефонувати.

Анотація до дисципліни

Політична географія – складова частина суспільної географії, що вивчає просторову організацію політичного життя суспільства, системи політичних і адміністративних кордонів, меж виборчих округів, центрів політичного керування і зв'язків між ними з урахуванням різноманітних соціально-економічних факторів.

На глобальному і регіональному рівні політична географія вивчає такі питання, як зміни на політичній карті світу, співвідношення політичних та економічних сил на світовій арені, географічні аспекти міжнародних відносин, важливі військово-політичні та еколого-економічні процеси, осередки міжнародної напруженості тощо. На локальному рівні велика увага приділяється проблемам відносин між загальнодержавними та місцевими органами влади.

Саме в «надрах» політичної географії та на її теоретичному фундаменті зародилася геополітика – науковий напрям, що вивчає залежність зовнішньої політики держави від системи політичних, економічних, екологічних, військово-стратегічних та інших взаємозв'язків, які складаються під впливом географічного положення країни та інших фізико- та економіко-географічних чинників. Іншими словами, геополітика – це поєднання географічних і політичних чинників, які визначають положення держави чи регіону і які розглядаються з погляду здійснення впливу на зовнішню та внутрішню політику.

Активно розвивається такий напрям політичної географії, як електоральна географія, що займається питаннями проведення виборів і передвиборних кампаній, різноманітних референдумів та інших політичних акцій. Завданням електоральної географії є не тільки опис територіальних відмінностей у політичних симпатіях населення, але й пояснення та виявлення чинників, що ці відмінності зумовлюють.

Політична географія з основами геополітики не випадково присутня в навчальних планах багатьох ЗВО, адже набуті фахівцями знання використовуються як для розробки регіональної стратегії внутрішньої політики держав або політтехнології виборів різного ієрархічного рівня, так і в міжнародних дослідженнях.

Мета і завдання дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Політична географія з основами геополітики» – дати студентам знання про територіальні аспекти політичної сфери суспільного життя, про вплив політичних чинників на розвиток і розміщення господарських об'єктів, стан довкілля, життя і діяльність людей, міжнародне співробітництво в різноманітних сферах людського життя. Ці знання допоможуть зрозуміти зміни на політичній карті світу, проблеми економічного і політичного співробітництва окремих країн, тенденції розвитку міжнародного поділу праці, світових політичних процесів, а також політичних процесів, що відбуваються в Україні.

Досягнення цієї мети вимагає вирішення наступних **завдань**:

- *ознайомлення з теоретичними засадами політичної географії та розширення знань, набутих у процесі вивчення інших географічних та загальноосвітніх дисциплін;*
- *ознайомлення з історичним розвитком світової та української політичної думки;*
- *набуття студентами вичерпного знання політичної карти світу і окремих історико-географічних регіонів із зазначенням географії «гарячих» точок;*
- *засвоєння розгорнутої інформації про форми державного устрою та систему органів державної влади, функції державних кордонів;*
- *ознайомлення зі світовим досвідом організації партійного життя, роллю політичних партій;*
- *виявлення впливу глобалізаційних процесів на політичну карту світу, державу і окремого громадянина.*

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2020
Освітній ступінь	магістр
Курс навчання	1
Семестр	2
Формат курсу	очний/заочний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	9/270
Кількість розділів	4 розділи
Форма контролю	екзамен
Лекції	40 / 10
Практичні заняття	38 / 8
Консультації	2 / 2
Самостійна робота	190 / 250

Результати навчання

Знання	ПРЗ 5 ПРЗ 6 ПРЗ 10	<p>Володіти базовими знаннями суспільно-географічних наук: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо.</p> <p>Інтерпретувати теоретичні і фактологічні знання про територіальні аспекти політичної сфери суспільного життя.</p> <p>Визначати зміст базових понять з теорії географії, у т.ч. рекреаційної, організації господарської діяльності, а також світоглядних та суміжних наук.</p>
Уміння	ПРУ 4 ПРУ 8	<p>Визначати вплив політичних чинників на стан довкілля, розвиток і розміщення економічних та інших об'єктів. Прогнозувати електоральну поведінку населення. Досліджувати проблеми, що виникають під час боротьби за контроль над геопростором.</p> <p>Вміти досліджувати просторову організацію окремих регіонів, еволюцію і функціонування регіональних геосистем різного ієрархічного рівня.</p>
Комунікація	ПРК 2	Проявляти професійну толерантність до виявлення альтернативних принципів.
Автономія і відповідальність	ПРА 2	Уміти діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

Тематичний план вивчення дисципліни

РОЗДІЛ 1. Політична карта світу як супероб'єкт політичної географії.

Тема 1. Об'єктно-предметне поле політичної географії, її ключові терміни і поняття.

Політична географія як особлива суспільно-географічна наука в межах системи географічних дисциплін. Міжпредметні зв'язки політичної географії. Об'єкт і предмет дослідження. Політична карта світу: утилітарне та абстрактне розуміння. Поняттєво-термінологічний апарат сучасної політичної географії.

Тема 2. Державний устрій як ознака суверенності.

Гілки влади. Вертикальний і горизонтальний розподіл влади. Форми правління: республіка, монархія, джамахирія, Королівство Співдружності. Адміністративно-територіальний поділ: прості (унітарні) та складні держави. Федерації (квазіфедерації), конфедерації, унії. Типізація столиць. Групування залежних територій.

Тема 3. Наукова систематизація об'єктів політичної карти.

Поняттєво-термінологічна система «Географічна систематизація». Вертикальна і горизонтальна систематизація. Ієрархічні рівні систематизації. Приклади класифікацій і типізацій країн світу. Критерії оцінки рівня економічного розвитку країн світу. Методологічна й методична роль системно-структурного підходу.

Тема 4. Історія формування політичної карти світу.

Специфіка формаційного й цивілізаційного підходів до періодизації. Карта локальних цивілізацій С. Хантінгтона. Технологічні цивілізації. Формаційні періоди розвитку політичної карти світу та їх основні події. Сучасний етап. Прогнозна політична карта світу.

Тема 5. Особливості локальних цивілізацій.

Теорія «виклику-відповіді» А.Д. Тойнбі. Праці Л.І. Мечникова. Схід і Захід: суто географічні категорії чи символи певних цінностей? Європейський контекст. Загибель Візантії. Специфіка освоєння географічного простору Росії. Концепція Москви, як «третього Риму». Модернізація локальних цивілізацій у новий час. Народження глобальної індустріальної цивілізації. Цивілізаційні парадигми пострадянських країн.

РОЗДІЛ 2. *Геопросторова будова країн сучасного світу.*

Тема 6. Морфологія і географічне положення державної території.

Державна територія як простір здійснення державної влади. Права володіння, користування і розпорядження територією. Принцип недоторканості і цілісності державної території. Політико-географічне положення. Розміри державної території та чисельність населення. Способи набуття нових земель. Морфологія (форма) державної території. Коефіцієнт приморського положення. Концепція «серцевинного ядра» держави.

Тема 7. Державні кордони – бар'єри та лінії зв'язку.

Визначення державних кордонів як наукової категорії. Делімітація і демаркація. Принцип непорушності державних кордонів. Морфологічна, природна і генетична класифікації кордонів. Бар'єрні і контактні функції кордонів. Поняття «транскордонних районів». Проблеми делімітації кордонів земних надр, повітряного і космічного простору.

Тема 8. Географічні основи федералізму.

Політико-адміністративні територіальні системи. Специфіка Конституцій федеративних держав. Типи федерацій. Симетричність федерацій. Особливості вибору місцезположення столиці федеративної держави. Методи боротьби за зміну адміністративно-територіального поділу. Регіоналістські, автономістські та сепаратистські рухи.

Тема 9. Географія політичної боротьби.

Вибори – як фокус політичного життя. Предмет дослідження і завдання електоральної географії. Виборча інженерія. Мажоритарні, пропорційні і змішані виборчі системи. Абсентеїзм. Методи дослідження: мультиплікація картосхем; кореляційний, факторний і регресійний аналізи.

РОЗДІЛ 3. *Провідні концепції світової й української геополітики.*

Тема 10. Геополітика: історія становлення та сучасний стан.

Територія – як іманентна частина держави. Самозбереження держав (захист своєї території). Витоки геополітики в працях німецького антропогеографа Фрідріха Ратцеля, американського адмірала Альфреда Мехена, шведського державознавця Рудольфа Челлена, англійського географа Хелфорда Маккіндера, американського професора-міжнародника Ніколаса Спайкмана, німецького генерала Карла Хаусхофера, українця Степана Львовича Рудницького, росіянина Веніаміна Петровича Семенова-Тян-Шанського тощо. Ідеї великодержавництва та імперіалізму як інтелектуальна пастка для геополітиків.

Внутрішня і зовнішня геополітика. Класична, нова і новітня геополітика. Напрямки поступової трансформації геополітичного мислення: традиційна (або класична) геополітика (тобто геополітика з позиції військової сили) → нова геополітика (геоекономіка) → новітня геополітика (геофілософія та геопсихологія). Роль мережних комунікацій в сучасних геополітичних конфліктах.

Геополітика як засіб аналізу реальної світової політичної структури та її мікроелементів. Відмінності між академічною і прикладною геополітикою. Мистецтво керівництва практичною політикою з обов'язковим врахуванням географічних факторів. Прикладна геополітика як «географічний розум» держави. Проблеми суб'єктивності й ангажованості досліджень.

Тема 11. Україна на початку III тисячоліття.

Україна – рубіжна держава. Соціокультурні регіони (їх ототожнення із Західною, Східною та Південною Україною). Вплив ліберальних західноєвропейських ідей формування української нації в Західній Україні. Незавершеність процесу формування нації в Східній Україні. Феномен російськомовних українців. Інтернаціональна та поліконфесійна Південна Україна. Події 2014 року і поляризація українського суспільства. Оцінка внутрішніх геополітичних загроз. Відсутність загальнодержавної політичної еліти з консолідуючими ідеями.

Тема 12. Цивілізаційний вибір України.

Пострадянськість як своєрідний транзитний період між радянськістю і європейськістю, між командно-адміністративною економікою та соціально орієнтованим ринковим господарством. Питання цивілізаційного вибору країни як суб'єкта світової історії. Вибір способу життя і цінностей, зовнішньополітичних партнерів, союзів, блоків тощо. Специфіка цивілізаційних змін в поліетнічних країнах. Суспільний діалог і консенсус влади, еліт і народу. Головні загрози для стабільного розвитку України.

РОЗДІЛ 4. *Прикладна геополітика наддержав.*

Тема 13. Євразійські прагнення Росії.

Розпад СРСР та загострення проблеми національної і територіальної ідентичності для Росії. «Веймарський синдром» як ностальгія за імперським минулим.

Неоімперська (неоєвразійська) епохи російської прикладної геополітики і доктрина «Русского міра», покликана «мобілізувати» патріотизм всіх росіян та російськомовних громадян, які проживають за межами Росії. Використання пасіонарності росіян задля нагнітання антизахідних настроїв як в Росії, так і серед представників її діаспори. Пропаганда образу Росії як «оточеної фортеці» та «оплоту православ'я».

Російська геополітика у XXI столітті. Боротьба за глобальне економічне, політичне і військове лідерство.

Тема 14. Геополітичний потенціал США.

Земна куля як зона «життєвих інтересів» США. Домінування США в галузі інформаційних технологій, реклами, маркетингу, на фондовому ринку. Політична, економічна та військова міць країни. Сучасна геостратегія США. Ставлення до загрози світових воєн. Розпад СРСР і перетворення США на єдину наддержаву і світового гегемона.

Військова міць Росії та зростання економічних можливостей КНР як головні подразники зовнішньої геополітики США. Іміграція та проблеми інтеграції в американське суспільство негритянської та іспаномовної латиноамериканської общин як головні виклики внутрішньої геополітики.

Тема 15. Китайська геополітика та геоекономіка.

Особливості китайської (конфуціанської) локальної цивілізації. Гасло «чекати свого часу і розвивати свій потенціал». Відмова від сліпого копіювання чужого досвіду і творче використання власних культурно-історичних особливостей.

Порівняння геополітичних концепцій світових наддержав. Моно- і поліцентричні теорії світовлаштування. «Заповнення» Китаєм «пустот» на політичній карті світу, які утворилися внаслідок розпаду біполярної системи світу, але так і не увійшли до орбіти інтересів США. Формування образу «доброї сили». Протистояння західній системі цінностей.

Змістовна геополітика Сун Сяндуна як спроба пошуку об'єктивного місця країни в сучасній геополітичній структурі світу. Ідеї гармонійного співробітництва з такими центрами сили Євразії як Європа, Росія та Індія. Реальний вплив КНР на хід глобальних процесів через геоекономічний потенціал.

Політика дисципліни

Вивчення політичної географії з основами геополітики потребує: виконання тестових завдань, самостійної роботи тощо; підготовки до практичних і семінарських занять; опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, а також інших інформаційних джерел.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі тощо.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття,

а саме знання: поняттєво-термінологічного апарату дисципліни; теоретичних основ політичної географії; форм адміністративно-територіального устрою і територіальної організації державного управління; об'єктивних і суб'єктивних чинників формування геостратегій держав тощо.

Розв'язання практичних завдань повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам, що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

На практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Забороняється запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані на консультаціях. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Під час контрольних заходів забороняється використовувати джерела інформації, усні підказки, письмові роботи інших осіб, друківані книги, методичні посібники, телефони, планшети. Забороняється користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття з метою, не пов'язаною із навчанням.

Для студентів заочної форми навчання підсумковий контроль проводиться в період заліково-екзаменаційної сесії за обов'язкової присутності студента. Для складання підсумкового контролю студентами заочної форми навчання розробляються тести або контрольні роботи з відкритими питаннями. До підсумкової оцінки включається виконання самостійної роботи студента, яку він отримав під час попередньої сесії. Форма проведення: письмово-усна.

Академічна доброчесність

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел інформації, втручання в роботу інших студентів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену за участю інших осіб. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль навчальних досягнень здійснюється протягом семестру на практичних заняттях. Результати (кількість набраних балів) фіксує викладач.

Використовуються такі форми поточного опитування: усна відповідь за лекційними матеріалами, тестування, контрольна робота з відкритими питаннями, заслуховування повідомлень студента з довідковою інформацією, створення презентації з її обов'язковим показом та повідомленням, участь у обговоренні питань для контролю знань на практичних і семінарських заняттях.

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення студента в освоєнні програмного матеріалу політичної географії з основами геополітики і спрямований на необхідне корегування самостійної роботи студента. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, розповідь, доповідь студента, роз'яснення, відповіді на запитання. Усний контроль проводиться майже на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома студентів на початку вивчення навчальної дисципліни. Результати поточного контролю є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються науково-педагогічним працівником при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни. До поточного контролю також відноситься виконання практичних завдань, бали за які враховуються у підсумкову оцінку.

При контролі виконання завдань, які винесені для самостійного опрацювання, оцінці підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; вміння застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; підготовка доповідей, презентацій, знання об'єктів політичної карти світу тощо. Результати самостійної роботи фіксуються в журналі обліку роботи викладача. Бали, набрані студентом за виконання завдань з самостійної роботи, додаються до суми балів, набраних студентом з інших видів навчальної роботи з дисципліни.

По завершенню розділів проводяться підсумкові контрольні роботи. До контрольних заходів допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються «незадовільно» незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

Вид контролю – екзамен. Сума набраних студентом балів за виконання всіх видів робіт для отримання допуску до екзамена, має становити не менше 35. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового (модульного) контролю. Максимальна оцінка, яку можна отримати на екзамені – 25 балів; в цілому ж оцінювання успішності здійснюється за 100-бальною шкалою. Структура семестрового контролю доводиться до відома студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з політичної географії та основ геополітики; вичерпно, послідовно, грамотно і

	логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явищ, описує їх можливі наслідки та результати, що впливають з наявних даних. На основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують магістранти

Поточний контроль															Разом	Екза- -мен	Су- ма
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3			РОЗДІЛ 4					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15			
3	3	3	3	3	4	4	3	4	3	3	4	3	4	3			
Контроль самостійної роботи															25	25	100
2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	1	2	1	2			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна:

1. Dobysh M.P. Territorial patterns of turnout and representation in parliamentary elections 2002-2014 in Ukraine // Вісник ОНУ. Сер.: Географічні та геологічні науки. 2018. Т. 23, вип. 2 (33). С. 69-81.
<https://drive.google.com/file/d/1F1KSUhTTl64Ib5ynYqhyV9-wqdqSLWSy/view?usp=sharing>
2. Дністрянський М.С. Як геополітична свідомість провідних еліт формує сучасний світовий порядок // Борисфен Інтел. 2020. № 4. С. 44-51.
<https://drive.google.com/file/d/1uogKjutt7AiVe9WJ-zB7OxXCrMg82eny/view?usp=sharing>
3. Дністрянський М.С. Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну і становище України. Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2020. 154 с.
<https://drive.google.com/file/d/1PHzGLxjbUAN2BfoTvDQItfXuGEZ8-kqx/view?usp=sharing>
4. Стафійчук В. Рейтинг пріоритетності держав світу відповідно до національних інтересів України // Економічна та соціальна географія. 2020.

Вип. 84. С. 13-22.

<https://drive.google.com/file/d/1cvRr5vjBmLEFWC82GNrI63tUCM6-LC6U/view?usp=sharing>

5. Сюткін С.І. Політична географія : навчальний посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2017. 120 с.

<http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/947>

6. Кузишин А.В. Просторовий аналіз електоральних симпатій населення західноукраїнського регіону за підсумками виборів до Верховної ради 2019 року // Вісник ОНУ. Сер.: Географічні та геологічні науки. 2020. Т. 25, вип. 2 (37). С. 153-172.

https://drive.google.com/file/d/1jnmZVmrDi1MLSz-yk2TOWdd_1Bt6QEXf/view?usp=sharing

Допоміжна:

1. Безуглий В.В., Івашина В.І. Сучасний стан і геопросторові особливості військової сили країн Євросоюзу та України // Вісник ОНУ. Сер.: Географічні та геологічні науки. 2020. Т. 25, вип. 1 (36). С. 63-78.

<https://drive.google.com/file/d/1fdLhZBeVCH4zBbrGHcCaB6TsWZ8qu9H/view?usp=sharing>

2. Бондар А.В., Сюткін С.І. Географічні аспекти миротворчої діяльності України // Треті Сумські наукові географічні читання: Збірник матеріалів Всеукраїнської наук. конф. (м. Суми 12-14 жовтня 2018 р.) [Електронний ресурс] / СумДПУ імені А.С. Макаренка, Сумський відділ Українського географічного товариства; [упорядник Корнус А.О.]. Елект. текст. дані. Суми. 2018. 201 с. 1 електр. опт. диск (CD-R). С. 13-17.

<http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/5934>

3. Добиш М.П. Сучасні тренди електорально-географічних досліджень в світі та розвиток електоральної географії в Україні // Український географічний журнал. 2018. № 4 (104). С. 33-40.

https://drive.google.com/file/d/1jmk9mS8feFpVZo4dpn_dneRHL82t0O67/view?usp=sharing

4. Кругліченко М.М., Сюткін С.І. Екологічні наслідки військових дій // Актуальні проблеми дослідження довкілля : Зб. наук. праць за матеріалами VIII Міжнародної наук. конф. (24-26 травня 2019 р., м. Суми). Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. С. 169-172.

<http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/7393>

5. Моргацький В. Конструктивна геостратегія України щодо держав пострадянського простору в нових геополітичних реаліях // Економічна та соціальна географія. 2019. Вип. 82. С. 34-49.

https://drive.google.com/file/d/1gnOpnLxxoAe1Qrqv0-XAri_63iL_v8m8/view?usp=sharing

6. Сюткін С.І. Сучасна географія і класифікація наук // Збірник матеріалів наукового круглого столу «Актуальні проблеми сучасної географічної науки та освіти», м. Суми, 7 жовтня 2016 р. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. С. 3-5.

<http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/913>

7. Сюткін С.І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с. <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8880>

Інформаційні ресурси

1. Бжезінський Збігнев. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. – Режим доступу: <http://lib.ru/POLITOLOG/AMERICA/bzhezinskij.txt>
2. Велика ложа України. – Режим доступу: <http://www.ukrmason.org/>
3. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. – Режим доступу: <http://vehi.net/danilevsky/rossiya/index.html>
4. Довідник ЦРУ по країнах світу. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
5. Інститут геополітики професора Дергачева. – Режим доступу: <http://dergachev.ru/geop/index.html#.YVyCL1VBzIU>
6. Кара-Мурза С. Г. «Евроцентризм: едіпов комплекс інтелігенції». – Режим доступу: http://www.kara-murza.ru/books/evr_cent/evr_centr_content.htm
7. МЗС України. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130.htm>
8. Офіційний сайт ООН. – Режим доступу: <http://www.un.org/>
9. Сайт «Вікілікс». – Режим доступу: <http://wikileaks.ch/>
10. Служба зовнішньої розвідки України. – Режим доступу: <http://www.szru.gov.ua/>
11. The Security Service (MI-5). – Режим доступу: <https://www.mi5.gov.uk/>